

«ЗАТВЕРДЖУЮ»

Голова науково-методичної ради
факультету систем і засобів масової
комунікації

Владлена МИРОНЕНКО

«30» серпня 2024 р.

РОБОЧА ПРОГРАМА НАВЧАЛЬНОЇ ДИСЦИПЛІНИ

3-061-01 Принципи організації наукових та науково-дослідницьких робіт з комунікативістики

для здобувачів вищої освіти

вид дисципліни вибіркова

навчальний рік 2024 /2025

Розробник (-и) Ткаченко Олена Григорівна, проф. каф. ЗМК, доктор. філол. наук
вказати розробників: ПІБ, посада, науковий ступінь, вчене звання

підпис

Робоча програма схвалена на засіданні кафедри масової та міжнародної комунікації
Протокол від «10» червня 2024 року № 12

Ухвалено на засіданні науково-методичної ради факультету систем і засобів масової
комунікації
Протокол від «28» серпня 2024 року № 1

Дніпро
2024

Опис навчальної дисципліни

Навчальний рік викладання дисципліни	Курс	Семестр	Підсумковий контроль				Індивідуальні завдання		Кредитів ECTS	Обсяг роботи студента (години)						
			екзамен	диф.залік	залік	курсова робота	форма	кількість		всього	аудиторні					самостійна робота
											всього аудиторних	лекції	практичні заняття	семінарські заняття	лабораторні заняття	
2024/25	1															
		2		2					5	150	38	20	18		112	

1. Мета дисципліни.

Метою навчальної дисципліни є формування в аспірантів системного розуміння теоретичних, методологічних та етичних засад наукової діяльності у сфері комунікацій. Дисципліна спрямована на опанування сучасних підходів до організації досліджень, вибору методів і структурування наукових проєктів. Вона забезпечує розвиток навичок самостійного наукового пошуку, критичного аналізу джерел та підготовки публікацій у фахових виданнях.

2. Попередні вимоги до опанування навчальної дисципліни.

Загальні знання із наукознавства та методології наукових досліджень

3. Результати навчання за дисципліною.

№	Результати навчання за дисципліною	Номери тем
1	Розуміти роль і місце масмедіа у поточних суспільно-інформаційних процесах і творенні державної інформаційної політики.	1,2,3,4
2	Представляти професійні знання, результати власних наукових досліджень, обґрунтування і висновки в усній формі іноземною мовою на національному та міжнародному рівнях.	4,5,6,7,8
3	Проводити власні оригінальні й актуальні наукові дослідження, які містять наукову новизну, мають важливе теоретичне та практичне значення, демонструвати здатність використовувати передові концептуальні та методологічні знання в галузі журналістики.	2,3, 6,7,8
4	Демонструвати глибокі знання у сфері соціальних комунікацій, зокрема засвоєння основних концепцій, розуміння сучасних теоретичних і практичних проблем, історії розвитку та сучасного стану наукових знань, оволодіння термінологією з досліджуваного наукового напрямку.	2,5,6,7,8

4. Структура навчальної дисципліни.

№ п/п	Номер і назва теми	Кількість годин*				
		лекції	практичні заняття	семінарські заняття	лабораторні заняття	самостійна робота
3 семестр						
1	Тема 1 Комунікативістика як предмет наукового дослідження	2	2			10
2	Тема 2 Методологічні засади наукових досліджень у комунікативістиці. Принципи формування об'єкта та предмета.	2	2			10
3	Тема 3 Проектування наукового дослідження: від ідеї до робочого плану (гіпотеза, завдання, вибірка).	2	3			20
4	Тема 4 Методи збору та аналізу даних у комунікативістиці (кількісні, якісні, змішані).	2	2			10
5	Тема 5 Організація та управління науковим проектом (тайм-менеджмент, ресурси, наукова співпраця).	4	2			15
6	Тема 6 Академічна доброчесність, етика та правові аспекти наукових досліджень.	2	2			10
7	Тема 7 Систематизація, інтерпретація та оформлення результатів НДР.	4	2			15
8	Тема 8 Наукові комунікації та презентація результатів (публікації, конференції, захист).	2	3			22
Всього		20	18			112

Тематика практичних / семінарських / лабораторних занять

№ Теми	Тематика (назва) практичного/ семінарського/ лабораторного/заняття	Кількість годин	Рекомендована література (№ з переліку)
Тема 1	Комунікативістика як предмет наукового дослідження. Визначення комунікативістики та її місце в системі соціальних наук. Іждисциплінарний характер комунікативних досліджень. Основні наукові парадигми: функціоналізм, критична теорія, культурні студії, конструктивізм.	2	Основна, 15, 16, 25, 31
Тема 2	Методологічні засади наукових досліджень у комунікативістиці. Принципи формування об'єкта та предмета. Поняття методології наукового дослідження та її рівні. Співвідношення теоретичної концепції, мети, завдань, об'єкта й предмета дослідження. Критерії правильного формулювання об'єкта та предмета в межах	2	Основна, 18, 19, 26, 29

	комунікативістики. Типові помилки під час їх визначення та способи уникнення. Приклади побудови логічної структури дослідження в сучасній комунікаційній науці.		
Тема 3	Проектування наукового дослідження: від ідеї до робочого плану (гіпотеза, завдання, вибірка). Проблематизація: вибір та обґрунтування дослідницької проблеми. Формулювання наукової гіпотези та дослідницьких питань. Концептуалізація та операціоналізація ключових змінних. Планування вибірки: принципи репрезентативності, типи вибірок (ймовірнісні та неймовірнісні). Структура робочого плану дисертації.	2	Основна 14,18, 24, 27, 34
Тема 4	Методи збору та аналізу даних у комунікативістиці (кількісні, якісні, змішані). Поняття емпіричного дослідження у сфері комунікацій. Основні підходи до збору даних: опитування, інтерв'ю, фокус-групи, контент-аналіз, спостереження, аналіз соціальних медіа. Види методів — кількісні, якісні та змішані — та їх застосування залежно від мети й завдань дослідження. Особливості інтерпретації результатів і забезпечення надійності та валідності даних. Етичні аспекти збору інформації в комунікаційних дослідженнях.	2	Основна, 20,32,33
Тема 5	Організація та управління науковим проектом (тайм-менеджмент, ресурси, наукова співпраця). Управління часом (time-management): планування етапів НДР, встановлення дедлайнів. Ресурсне забезпечення (інформаційні, технічні, фінансові ресурси). Наукова співпраця: робота з науковим керівником, міжнародна взаємодія, спільні проекти. Ризики наукового проекту та шляхи їх мінімізації.	2	Основна, 15, 16, 29, 31, 33
Тема 6	Академічна доброчесність, етика та правові аспекти наукових досліджень. Принципи академічної доброчесності: уникнення плагіату, фабрикації, фальсифікації. Правила цитування та реферування, Використання програм для перевірки на унікальність. Етичні норми комунікативних досліджень: інформована згода, конфіденційність, захист вразливих груп. Правові аспекти: авторське право, захист персональних даних, ліцензування наукового контенту.	2	Основна, 12, 13, 14, 17, 24, 30
Тема 7	Систематизація, інтерпретація та оформлення результатів НДР.	2	Основна, 12, 18, 25, 34

	Структура та логіка наукового тексту (стаття, дисертація, монографія). Принципи інтерпретації отриманих даних: від фактів до наукових висновків. Наукова новизна, теоретичне та практичне значення результатів. Оформлення списку використаних джерел та допоміжних матеріалів (додатки).		
Тема 8	Наукові комунікації та презентація результатів (публікації, конференції, захист). Жанри наукової комунікації: статті, тези, монографії, звіти. Вимоги до наукових публікацій: індексація (Web of Science, Scopus), рейтинги видань. Профіль науковця. Підготовка доповіді та візуального супроводу (слайди): принципи ефективної презентації. Процедура захисту дисертації (PhD): підготовка до дискусії, відповіді на зауваження, роль опонента.	4	Основна, 16, 19, 20
Всього годин		18	-

Тематика самостійної роботи

№ Теми	Тема самостійної роботи	Кількість годин	Рекомендована література (№ з переліку)
1-4	Концептуалізація та операціоналізація дослідницької проблеми. Самостійна робота передбачає глибоке опрацювання теоретичних і методологічних аспектів формування наукової проблеми в комунікативістиці. Аспірант має проаналізувати сутність процесів концептуалізації — усвідомлення, формулювання й уточнення дослідницької проблеми, визначення її меж, контексту та ключових понять, — та операціоналізації — перекладу абстрактних понять у конкретні змінні, показники й емпіричні індикатори. У межах роботи здобувач проводить огляд наукових джерел з обраної тематики, формулює дослідницьку проблему, мету, завдання, гіпотезу, об'єкт і предмет, вибудовує концептуальну модель дослідження та визначає основні категорії й понятійний апарат. Особливу увагу приділяє побудові логічних зв'язків між поняттями й визначенню системи показників, що забезпечують подальший збір і аналіз даних. Результатом виконання самостійної роботи є аналітичний документ обсягом 10–15 сторінок, який містить опис концептуальної	72	Уся з переліку

	рамки дослідження, логічну схему взаємозв'язків між поняттями, попередню типологію змінних і таблицю операціоналізації ключових понять.		
5-7	<p>Методологічне проєктування та планування аналізу даних.</p> <p>Самостійна робота спрямована на формування в аспірантів умінь цілісно проєктувати дослідження з урахуванням логіки наукового пізнання та специфіки комунікаційної науки. Основна увага приділяється побудові дослідницької моделі, визначенню змінних, індикаторів і способів вимірювання, а також вибору методів збору й аналізу даних, відповідних поставленим завданням.</p> <p>Під час роботи аспірант має розробити методологічну схему власного дослідження: обґрунтувати вибір методів, визначити алгоритм обробки даних, описати послідовність етапів дослідження й можливі ризики. Результатом є структурований методологічний розділ майбутньої дисертації або окремий документ обсягом 8–10 сторінок, що демонструє здатність здобувача планувати аналітичну частину дослідження відповідно до сучасних наукових стандартів.</p>	40	Основна, додаткова
Всього годин		112	-

5. Схема формування оцінки.

5.1 Шкала відповідності оцінювання:

Відмінно/Excellent	Зараховано/Passed	90-100
Добре/Good		82-89
		75-81
		64-74
		60-63
Задовільно/Satisfactory	Не зараховано/Fail	0-59
Незадовільно/Fail		

5.2 Форми та організація оцінювання:

Поточний контроль:

Форма оцінювання	Строки проведення оцінювання (тижні викладання)	Максимальна кількість балів
Відповіді на практичних заняттях	Протягом семестру	40
Самостійна робота 1	9	30
Самостійна робота 2	14	30
Максимальна кількість балів за поточне оцінювання		100

Семестровий контроль:

Форма оцінювання	Максимальна кількість балів
Диференційований залік	100

5.3 Критерії оцінювання:

Критерії оцінювання знань здобувачів*	
<i>Форма 1 (відповіді на практичних заняттях)</i>	
Бали	Критерій
3	Відповідь часткова, не охоплює основні аспекти питання. Аргументи слабкі або відсутні, висновки необґрунтовані. прикладів або фактів мало або вони не стосуються теми. Мова нечітка, граматично або стилістично порушена, важко зрозуміти зміст.
4	Відповідь достатньо повна, охоплює більшість аспектів питання. Аргументація присутня, частково обґрунтовані висновки. Використані приклади / факти частково ілюструють тему. Мова зрозуміла, незначні стилістичні або граматичні помилки.
5	Відповідь повна, всебічна, враховує всі ключові аспекти. Аргументація чітка, логічна, висновки переконливі та обґрунтовані. Приклади / факти доречні, ілюструють тему і підсилюють аргументацію. Мова чітка, грамотна, стиль відповідає академічним вимогам.
<i>Форма 2,3 (самостійні роботи)</i>	
Бали	Критерій
10	Використані джерела поверхневі, обмежені, неструктуровані. Аналіз поверхневий, без аргументації, висновки частково обґрунтовані. Робота неструктурована, відсутня логіка подачі, порушені стандарти оформлення. Власні висновки відсутні або поверхневі, значна частина тексту – цитати.
20	Використані актуальні наукові джерела, частково систематизовані. Аналіз достатньо глибокий, аргументація присутня, висновки обґрунтовані. Структура роботи зрозуміла, логіка переважно дотримана, оформлення частково відповідає стандартам. Присутні власні висновки, частково підкріплені аргументами та аналізом.
30	Використані численні актуальні та авторитетні джерела, логічно структуровані. Глибокий та системний аналіз, переконлива аргументація, висновки повністю обґрунтовані. Чітка структура, логічна послідовність, оформлення відповідає академічним стандартам. Робота містить оригінальні висновки, переконливо обґрунтовані, демонструють критичне мислення.

* (за кожною формою оцінювання, зазначеною у п. 5.2)

6. Методи навчання, інструменти, обладнання та програмне забезпечення, використання яких передбачає навчальна дисципліна:

Методи навчання: лекції, практичні заняття,

Інструменти та обладнання: мультимедійне обладнання.

7. Рекомендована література:

Основна:

1. Корнєєв, В. М. (2016). Актуальний стан і перспективи розвитку наукових досліджень соціальних комунікацій в Україні [Монографія]. Київ: Паливода А. В.
2. Ткаченко, О. Г., & Сидоренко, О. П. (2021). The media image of Ukraine: A European view. *Linguistics and Culture Review*, 5, 203–217.
<https://lingcure.org/index.php/journal/article/view/1574>
3. Ткаченко, О. Г., Сидоренко, О. П., & Дудченко, Л. М. (2021). Регіональний сегмент у новинному контенті центрального телебачення України. *Obraz*, 1(35), 114–121.
[https://doi.org/10.21272/Obraz.2021.1\(35\)-114-121](https://doi.org/10.21272/Obraz.2021.1(35)-114-121)
4. Tkachenko, O., Zhylenko, I., Poplavska, N., Kuzmenko, H., & Zolyak, V. (2021). Personnel behaviour management through social communications. *Estudios de Economía Aplicada*, 39(5). <https://ojs.ual.es/ojs/index.php/eea/index>
5. Бернейс, Е. (2025). Кристалізація громадської думки. Як формується те, у що ми віримо? Морфеус.
6. Маккуейл, Д. (2012). Теорія масової комунікації (6-е вид.). Київ: Академія.

Додаткова:

7. Демченко, В. Д. (Ред.). (2020). *Актуальні тренди сучасного комунікативного простору* [Колективна монографія]. Дніпро: ГРАНІ.
8. Безсмертний, В. (2019). *Українська журналістика та її воєнний сегмент учора, сьогодні, завтра*. Київ: Ліра.
9. Butyrina, M. (2020). Competency-based approach to journalism education: Western experience and Ukrainian practice. *Communications and Communicative Technologies*, 20, 13–18.
10. Бутиріна, М. В. (2017). Основні тренди та конструкти постжурналістики. *Вісник Харківського національного університету імені В. Н. Каразіна. Серія «Соціальні комунікації»*, 12, 9–13.
11. Бутиріна, М. (2020). Медіафейки: замах на дійсність в епоху постправди. *Актуальні тренди сучасного комунікативного простору* [Колективна монографія], 13–25. Дніпро: Грані. <https://doi.org/10.5281/zenodo.4289090>
12. Гайдур, Н. (2018). Вивчення епістемологічних засад істини та правди у засобах масової інформації. *Держава та регіони. Серія: Соціальні комунікації*, 1(33), 4–11.
13. Гайдур, Н. (2019). Семантика журналістики в контексті функціонування соціальних систем. *Теле- та радіожурналістика*, 18, 117–125.
14. Haidur, N., Kornieiev, V., Pohrebniak, I., Yatsenko, A., Horska, K., & Kryvka, E. (2022). Applied social and communication aspects of the media literacy development in future specialists. *Journal of Curriculum and Teaching*, 11(1, Special Issue), 174–184.
15. Демченко, В. (2020). Тренд як феномен суспільного та соціокультурного процесів у історичному вимірі (масово-комунікативний аспект). *Актуальні тренди сучасного комунікативного простору* [Колективна монографія], 5–12. Дніпро: Грані.
<https://doi.org/10.5281/zenodo.4289090>
16. Гудошник, О., & Темченко, Л. (2022). Дискусійні аспекти міждисциплінарної взаємодії журналістики та усної історії. *Синопсис*, 2, 95–103.
<https://doi.org/10.28925/2311-259x.2022.2.7>

17. Гудошник, О. (2021). Комеморативні медіапрактики в період пандемії. *Держава і регіони. Серія: Соціальні комунікації*, 2(46), 29–34. [https://doi.org/10.32840/cpu2219-8741/2021.2\(46\).5](https://doi.org/10.32840/cpu2219-8741/2021.2(46).5)
18. Гудошник, О. (2022). Воєнний комікс як медіа: українські та світові графічні наративи. *Медіанаративи*. Дніпро: Ліра, 43–58.
19. Гудошник, О. (2021). Медіатизація усної історії: нові формати та платформи. В Д. В. Демченко (Ред.), *Медіасфера: локальне та глобальне* [Колективна монографія] (с. 30–45). Дніпро: Журфонд.
20. Гусєв, А. В. (2021). Кіберспорт як інструмент брендингу. В Д. В. Демченко (Ред.), *Медіасфера: локальне та глобальне* [Колективна монографія] (с. 89–101). Дніпро: Журфонд.
21. Гусєв, А. В. (2019). Нові медіа в маркетингових комунікаціях вітчизняних футбольних клубів. *Держава і регіони. Серія: соціальні комунікації*, 1(37), 72–76.
22. Кирилова, О. (2020). Імерсивна журналістика: від витоків до сучасних трансформацій. В Д. В. Демченко (Ред.), *Актуальні тренди сучасного комунікативного простору* [Колективна монографія], 70–84. Дніпро: Грані. <https://doi.org/10.5281/zenodo.4289090>
23. Kurylova, O. (2020). Ukrainian perspectives of immersive journalism. *Communications and Communicative Technologies*, 20, 49–55. <https://doi.org/10.15421/292007>
24. Кирилова, О. (2019). Імерсивна журналістика: чинники ефективного функціонування. *Communications and Communicative Technologies*, 19, 48–55. <https://doi.org/10.15421/291907>
25. Кирилова, О., & Чорнобильський, А. (2021). Соціальна мережа як метафеномен: досвід функціонування онлайнової платформи Reddit. В Д. В. Демченко (Ред.), *Медіасфера: локальне та глобальне* [Колективна монографія], 67–87. Дніпро: Журфонд.
26. Марушкіна, І. (2014). Вплив моніторингової журналістики на розвиток новинних інтернетвидань. *Освіта регіону*, 110–114.
27. Раренко, Л. А. (2015). Рекламні тренди нових медіа: інтеграція інтерактивності. *Наукові записки інституту журналістики*, 60, 114–121.
28. Темченко, Л. В., & Бучарська, І. С. (2021). «Старі – нові» урбаноніми в комунікативному просторі Дніпра: до проблеми рецепції. *Держава і регіони. Серія: Соціальні комунікації*, 2(46), 139–147.
29. Темченко, Л. В. (2020). Урбаністичні медіапрактики: європейський та український досвід [Електронний ресурс]. *Communications and Communicative Technologies*, 20, 80–87. <https://doi.org/10.15421/292012>
30. Темченко, Л. (2020). Урбаністичні медіапрактики: український досвід. В Д. В. Демченко (Ред.), *Актуальні тренди сучасного комунікативного простору* [Колективна монографія], 85–98. Дніпро: ГРАНІ.
31. Яцишина, Л. (2018). Медіаринок України: аналіз і тренди розвитку. *Маркетинг в Україні*, 6, 4–10.

8. Інформаційні ресурси:

1. Google Scholar (scholar.google.com)
2. Scopus (<https://www.scopus.com/>)
3. Web of Science ([webofscience.com](https://www.webofscience.com))
4. DOAJ (Directory of Open Access Journals) (doaj.org)
5. ResearchGate ([researchgate.net](https://www.researchgate.net))
6. Zotero ([zotero.org](https://www.zotero.org))
7. Mendeley ([mendeley.com](https://www.mendeley.com))
8. COPE (Committee on Publication Ethics) (publicationethics.org)
9. Plagiarism.org ([plagiarism.org](https://www.plagiarism.org))

10. JASP (jasp-stats.org)
11. jamovi (jamovi.org)
12. Taguette (taguette.org)
13. LimeSurvey (limesurvey.org)
14. Coursera (coursera.org)
15. edX (edx.org)
16. Elsevier Researcher Academy (<https://researcheracademy.elsevier.com/>)
17. Springer for Students (link.springer.com)